

تعیین مشخصات پوست گوسفندان نژاد کلکونی

مهناز صالحی^{۱*} و زهرا عبادی^۲

^۱: موسسه تحقیقات علوم دامی کشور - سازمان تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی

کرج - روبروی دهقان ویلای اول - موسسه تحقیقات علوم دامی کشور - کد پستی ۳۱۴۶۶۱۸۳۶۱

چکیده

هدف از انجام این بررسی، ارزیابی خصوصیات پوست گوسفندان نژاد کلکونی برای تعیین نوع درجه پوست آنها برای کاربرد در تعیین استاندارد درجه بندی پوست گوسفندان بومی ایران بود. بدین لحاظ وزن، ضخامت و مساحت پوست اندازه گیری شد. وزن پوست تر و مساحت پوست های مورد آزمایش ۳۱۹ کیلوگرم و ۹/۸ فوت مترمربع بدست آمد. نواحی پشت و شکم به ترتیب ضخیم ترین و نازک ترین (۱/۱±۲/۰ و ۱/۰±۱/۰ میلی متر) پوست را داشتند. از این لحاظ بین نواحی مختلف پوست تفاوت معنی داری ملاحظه شد. بطوری که ضخامت پوست ناحیه پشت یا شانه، پهلو و کیل (P<۰/۰۵) و شکم (P<۰/۰۰۱) تفاوت داشت. بر اساس استاندارد ملی ایران، پوست های آزمایش شده در درجه یک قرار می گیرند.

کلمات کلیدی: وزن پوست، ضخامت پوست - اندازه پوست

شاخه تخصصی: بهره گیری از یافته های علمی در استانداردسازی محصولات

مقدمه

پوست جزی با ارزش دام است که از کشتار دام ها با شرایط مناسب پوست کنی حاصل می شود و پس از عمل آوری های لازم یکی از اقلام مهم صادراتی کشور به شمار می آید که تقریباً حدود ۵۹ درصد از ارزش فرآورده ای جانبی دام سبک را تشکیل می دهد و در چند دهه اخیر به دلیل تقاضای زیاد به سرعت ارزش آن در حال افزایش است [۸]. از آنجائی که کیفیت چرم حاصله منشاء از خصوصیات پوست می گیرد، هر چقدر که جنس پوست سالم تر و یک نواخت تر باشد، چرم بهتری می دهد. بطور کل هر چه روش پرورش و تغذیه دام بهتر و طبیعی تر باشد، کیفیت پوست بهتر خواهد بود. مثلاً پوست دام هائی که غذای نامتعادلی داشته باشند، ضعیف، سست و کم ضخامت بوده و شکل طبیعی خود را از دست می دهد [۴]. از آنجایی که در صنعت چرم سازی از لاپوست یا درم در تهیه چرم استفاده می شود، هر چقدر که این لایه ضخیم تر از نواحی دیگر پوست باشد و جنس آن سالم تر و یک نواخت تر باشد، پوست چرم بهتری می دهد.

مواد و روش ها

پس از کشتار تعداد ۴۵ راس بره کلکوهی استفاده شد، پوست آنها وزن کشی شد و ضخامت پوست در نواحی مختلف شانه، پهلو، پشت، کیل و شکم با ضخامت سنج مخصوص چرم اندازه گیری شد. سطح پوست با قالب چوبی که به خانه های یک نواخت یک فوتی تقسیم شده بود، تعیین شد.

نتایج و بحث

وزن پوست تر و مساحت پوست های مورد آزمایش (جدول ۱)، نسبت مساحت به پوست تر حدود ۲/۶ بود یا به عبارتی هر کیلو پوست تر حدود ۲/۶ فوت مربع مساحت داشت. وزن پوست های مورد آزمایش مانند وزن پوست تر (۳/۸ کیلوگرم) بره های مغنای پروراری بود [۵]. از طرف دیگر در حد پلت های صادراتی گوسفند از انواع نژاد مرینو در افریقای جنوبی با طول پشم کمتر از یک سانتی متر (بین ۲ تا ۴/۵ کیلوگرم) و نیز پوست گوسفندان اروپائی با طول پشم کوتاه در حد ۲ سانتی متر (۴ کیلوگرم) قرار داشت. ولی از وزن پلت های گوسفندان نیوزیلند که براساس سه درجه سبک، متوسط و سنگین (بین ۱/۳ تا ۱/۹ کیلوگرم) ارزیابی می شوند و وزن پوست های خشک گوسفندان خاورمیانه که بطور متوسط ۱/۸ کیلوگرم ذکر شده، سنگین تر بودند [۱].

مساحت پوست بره‌های کلکونی در این بررسی (۹/۸ فوت مربع) از مساحت پوست بره‌های شال که بین ۱۳ تا ۱۶/۷ فوت مربع گزارش شده، کمتر بود [۳] و تقریباً با سطح پوست تعیین شده برای بره‌های نر پرواری معانی (۱۰/۶ فوت مربع)، بره‌های افشاری ۹/۴±۰/۱ فوت مربع مساوی بود [۵ و ۶]، ولی از سطح پوست‌های صادراتی گوسفندان نیوزیلند بین ۸/۲ تا ۱۰/۲ فوت مربع، کمی بیش‌تر بدست آمد که به‌نظر می‌رسد به دلیل پرواری بودن آن‌ها باشد [۲]. استاندارد ملی ایران پوست‌های با اندازه بالاتر از ۹، ۷، ۶ و بین ۳ تا ۶ فوت مربع را به‌ترتیب درجه ۱، ۲، ۳ و ۴ یا در درجه بره قرار می‌دهد. در نتیجه بر اساس این استاندارد ملی ایران، پوست‌های آزمایش شده در درجه یک قرار می‌گیرند [۱].

ضریب تغییرات و دامنه‌های وسیعی در مورد ضخامت نواحی مختلف پوست بین ۱۸/۷ تا ۳۲/۶ درصد مشاهده شد. نواحی پشت و شکم به‌ترتیب ضخیم‌ترین و نازک‌ترین (۲/۰±۰/۱ و ۱/۰±۰/۱ میلی‌متر) پوست را در بره‌های کلکونی داشتند. از این لحاظ بین نواحی مختلف پوست تفاوت معنی‌داری ملاحظه شد. بطوری‌که ضخامت پوست ناحیه پشت با شانه، پهلو و کپل ($P < 0.05$) و شکم ($P < 0.0001$) تفاوت داشت. پوست ناحیه شکم نیز دارای تفاوت معنی‌داری با ضخامت سایر نواحی پوست بود ولی بین ضخامت پوست بخش‌های پهلو، شانه و کپل فرق نبود (جدول ۱). مقدار متوسط ضخامت پوست در حالت طبیعی قبل از تبدیل به چرم در گوسفند ۲/۷ میلی‌متر است [۷]. میانگین ضخامت چرم در آزمایش فعلی ۱/۰۲±۰/۱۳ میلی‌متر بود. ارقام حاصل از بررسی فعلی گرچه حاکی از اختلاف زیاد بین نمونه‌ها با دامنه بین ۰/۹ تا ۲/۰ میلی‌متر در اندازه این صفت بود ولی در رده ضخامت چرم گوسفندی قرار دارد.

جدول ۱: اندازه کلی ویژگی‌های پوست حاصل از بره‌های کلکونی

صفت	اشتباه معیار ± میانگین		ضریب تغییرات (درصد)	
	حداقل	حداکثر	حداقل	حداکثر
وزن پوست تر (کیلوگرم)	۲/۹±۰/۱	۱۲/۲	۲/۱	۵/۴
مساحت پوست تر (فوت مربع)	۹/۸±۰/۲	۱۰/۸	۷/۰	۱۲/۰
نسبت مساحت به پوست تر	۲/۶±۰/۰۵	۱۴/۰	۱/۷	۲/۲
شانه	۱/۶±۰/۱	۲۹/۲	۰/۹	۲/۱
پشت	۲/۰±۰/۱	۲۴/۴	۱/۲	۴/۰
پهلو	۱/۶±۰/۱	۲۵/۹	۰/۹	۲/۲
کپل	۱/۶±۰/۱	۲۶/۱	۰/۷	۲/۲
شکم	۱/۰±۰/۰	۲۲/۶	۰/۵	۲/۲
میانگین	۱/۶±۰/۰	۱۸/۷	۱/۰	۲/۹

منابع

- [۱] استاندارد. طبقه بندی پوست خشک و نمک سود شده گوسفندی و بز. استاندارد شماره ۱۸۸. ۱۳۴۵.
- [۲] س. احمدی. تکنولوژی چرم. موسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران. ۱۳۶۹. ۳۸ و ۵۵.
- [۳] ا. اسماعیلی‌راد. بررسی تاثیر سن در زمان ذبح بر تغییرات پوست خام گوسفندان شالی. دومین کنگره علوم دامی و آبریان کشور. ۱۳۸۶. صفحات ۱۳۸۳ تا ۱۳۸۷.
- [۴] ع. داهی، ب. علاالدینی، ح. حمیدی، م. کاردان، ع. نوبری و ش. مدی. ۱۳۵۹. از پوست تا چرم. مرکز تحقیقات و کارآموزی کفش ملی. گروه صنعتی ملی. تهران. ۱۳۵۹. صفحات: ۵، ۶ و ۲۵ تا ۳۵.
- [۵] م. صالحی، ا. عباسی، ز. عبادی، ح. ر. انصاری، ن. تیمورنژاد، ن. پاپی. تاثیر مصرف پسماند میادین میوه بر خصوصیات پوست گوسفند. همایش ملی پسماندهای کشاورزی و منابع طبیعی، چالش‌ها و راهکارها. پارک علم و فن آوری گیلان. ۱۳۹۰.

- [۶] م. صالحی، ع. مهدوی، م. زاهدی، فر. ح. غلامی و م. سید مومن. اثر مصرف سطوح مختلف پوسته پسته (برونبر) خشک شده بر کیفیت پوست بره‌های نر افشاری. دومین سمینار پوست، چرم و الیاف دامی ایران. ۱۳۸۷.
- [7] Bal, H.S. 1978. The skin (in Orkin, M and R.M. Schwartzman in chapter 38 from Water balance and excretion). Academic Press. New York. 493-503.
- [8] Ockerman, H.W and C.L. Hanssen. 2000. Animal by product processing and utilization. Ellis Horwood. LTD. Chichester. England. Pp361: 127-180.